

Türkiye’de Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programının Profil Analizi

[Profile Analysis of Civil Defense and Firefighting Program in Turkey]

¹Mustafa Doğan, MSc, PhD¹

¹ Kahramanmaraş Sütçüimam Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu İlk ve Acil Yardım Programı, Kahramanmaraş, Türkiye

Sorumlu Yazar / Correspondence Address:

Mustafa Doğan, MSc, PhDc

Kahramanmaraş Sütçüimam Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu İlk ve Acil Yardım Programı, Kahramanmaraş, Türkiye

E-mail: mustafadoğan@ksu.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 11.01.2022

Revizyon tarihi / Revised: 10.02.2022

Kabul tarihi / Accepted: 01.03.2022

Elektronik yayın tarihi: 18.03.2022

Online published

Anahtar Kelimeler / Keywords: Sivil Savunma, İtfaiyecilik, Meslek Eğitimi, İtfaiye / Civil Defense, Firefighting, Vocational Training, Fire Brigade

Kısaltmalar / Abbreviations: Sivil Savunma ve İtfaiyecilik (SSİ), Dikey Geçiş Sınavı (DGS), Meslek Yüksek Okulu (MYO)

Künye / Cite this article as: Doğan M. Profile analysis of civil defense and firefighting program in Turkey. *Emerg Aid Disaster Science*. 2022;2(1):3-9.

Copyright holder Journal of Emergency Aid and Disaster Science

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. This is an open Access article which can be used if cited properly.

Özet

Giriş: Sivil savunma ve itfaiyecilik alanında mesleki bilgi ve beceriye sahip nitelikli insan kaynağını oluşturmak amacıyla üniversiteler bünyesinde açılan programların profil analizinin (programın mevcut durumu, ders müfredatı, özel şartları, öğretim elemanlarının nitelikleri vb) yapılması önem arz etmektedir.

Amaç: Türkiye’de ön lisans düzeyinde eğitim ve öğretim hizmetleri sunan sivil savunma ve itfaiyecilik programının mevcut durumunu, eğitim müfredatını, öğretim elemanlarının eğitim durumları, unvanları ve mezun oldukları lisans alanlarını belirlemektir.

Yöntem: Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yapılarak hazırlanmıştır. Veriler, YÖK Atlas internet sitesinden elde edilmiştir. Bu yöntemle tanımlanan 43 üniversitenin internet sayfasından program hakkındaki veriler alınmış ve akademisyen isimleri listelenmiştir. Daha sonra “YÖK Akademik Arama” portalından 129 akademisyenin eğitim bilgileri alınmış ve analiz edilmiştir.

Bulgular: 2021/2022 eğitim ve öğretim döneminde 43 devlet üniversitesinde yer alan programlara toplamda 2.517 öğrenci kabul etmiştir. Programda görevli toplamda 129 öğretim elemanı bulunmaktadır. Öğretim elemanlarının mezun oldukları fakülteler incelendiğinde mühendislik fakültesi sağlık bilimleri fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi ön plana çıkmaktadır.

Sonuç: Programın eğitim ve öğretim kalitesini arttırmak için üniversitelerde uygulama alanlarının yapılması, mesleki tecrübeye sahip öğretim elemanının istihdam edilmesi, çekirdek ders müfredatının uygulanması ve programın itfaiye teşkilatı bulunan ve yeterli imkana sahip merkezi yerlerde açılması gibi koşulların sağlanması önem arz etmektedir.

Abstract

Introduction: In order to create qualified human resources with professional knowledge and skills in the field of civil defense and firefighting, it is important to analyze the profiles of the programs opened within the universities (current status of the program, course curriculum, special conditions, qualifications of the instructors, etc.).

Purpose: To determine the current status of the civil defense and firefighting program, which provides education and training services at the associate degree level in Turkey, the training curriculum, the educational status of the instructors, their titles and the undergraduate fields they graduated from.

Method: The study was prepared by making document analysis, one of the qualitative research methods. The data were obtained from the YÖK Atlas website. Data about the program were obtained from the web pages of 43 universities defined by this method and the names of the academicians were listed. Then, educational information of 129 academicians was obtained from the “YOK Academic Search” portal and analyzed.

Findings: In the 2021/2022 academic year, a total of 2,517 students were admitted to the programs in 43 state universities. There are 129 instructors in total working in the program. When the faculties from which the lecturers graduated are examined, the faculty of engineering, the faculty of health sciences and the faculty of economics and administrative sciences come to the fore.

Conclusions: In order to increase the education and training quality of the program, it is important to provide conditions such as making application areas in universities, employing teaching staff with professional experience, implementing the core course curriculum, and opening the program in central places with fire brigades and sufficient facilities.

Türkiye’de modern afet yönetim anlayışının benimsenmesiyle beraber bu alanda nitelikli insan kaynağının önemi de ortaya çıkmıştır.^{1(s81)} Afet ve acil durum yönetim sisteminin dönüşümü ve değişimiyle beraber afet ve acil durum yönetiminin müdahale aşamasında görev yapan nitelikli insan kaynağı ihtiyacını karşılamaya dönük çalışmalar da önem kazanmıştır.^{2(ss1-11)} Belediye ve büyükşehir belediyeleri bünyesinde hizmet veren itfaiye teşkilatlarının nitelikli insan kaynağı yönünden iyileştirilmesi özellikle 1999 yılında meydana gelen Marmara depremlerinden sonra ön plana çıkmıştır.

Afet ve acil durum yönetiminde belediye ve büyükşehir belediyelerine yerel düzeyde görev ve sorumluluklar verilmiş olup, bu görevlerin operasyonel bölümlerini itfaiye teşkilatları yürütmektedir.^{3,4} İtfaiye birimleri tarafından; yangınlarla mücadele ile birlikte trafik kazaları, depremlerde arama ve kurtarma, su altı ve su üstü arama ve kurtarma, halkı ve kurumları itfaiye hizmetleriyle ilgili bilgilendirme gibi diğer görevler de yürütülmektedir.⁵⁻⁷

İtfaiye teşkilatlarına verilen görev ve sorumlulukların yerine getirebilmesi, bu birimlerin bünyesinde bulundurduğu nitelikli insan kaynağı, araç, gereç ve ekipmanlar ile mümkün olabilmektedir. Ulusal ve uluslararası standartlara göre tasarlanması ve yönetilmesi gereken bu birimlerde mesleki anlamda bilgi, beceri ve yetkinliğe haiz insan kaynağının istihdam edilmesi de son derece önem kazanmaktadır.⁸⁻¹⁰

Teknik anlamda bilgi ve beceriye sahip itfaiye hizmetlerinde görev yapan insan kaynağını oluşturmak amacıyla 1996 yılında Kocaeli Üniversitesi bünyesinde ön lisans düzeyinde “Yangın Güvenliği ve İtfaiyecilik Programı” adı ile açılan ve daha sonra “Sivil Savunma ve İtfaiyecilik” olarak değiştirilen program açılmıştır.¹¹ Bu programın amacı; belediye ve büyükşehir belediyesi itfaiye teşkilatlarının, Devlet Hava Meydanları İşletmeleri’nin ve sanayi kuruluşların/işletmelerin yangınla mücadele ve kurtarma hizmetlerini yürütebilen mesleki bilgi ve beceriye sahip nitelikli bireyler yetiştirmektir. Bu çalışmanın amacı, sivil savunma ve itfaiyecilik programının profil analizinin yapılarak, programın iyileştirilmesi ve geliştirilmesi için referans kaynak oluşturmaktır.

YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de ön lisans düzeyinde eğitim ve öğretim hizmetlerinin yürütüldüğü sivil savunma ve itfaiyecilik programının profil analizini yaparak;

- Programın yer aldığı üniversiteleri ve bu üniversitelerde 2022 yılındaki tercih edilme oranlarını ortaya çıkarmak,
- Programda verilen zorunlu ve seçmeli dersleri belirleyerek, ideal çekirdek ders müfredatını belirlemek,
- Programda görev alan öğretim elemanlarının sayılarını, unvanlarını, mezuniyet durumlarını belirlemektir.

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi deseni kullanılarak hazırlanmıştır. Doküman analizi ile araştırmacıya vakit ile birlikte ekonomik tasarruf da sağlamaktadır.^{12(s72)} Araştırmanın evreni Türkiye’deki ön lisans düzeyinde eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürüten sivil savunma ve itfaiyecilik programları oluşturmaktadır. Veriler, programın

bulunduğu üniversitelerin internet sitelerindeki bilgilerden elde edilmiş olup içerik analizine tabi tutulmuştur. Aktif olarak eğitim ve öğretim hizmeti veren üniversitelerin bilgileri Yükseköğretim Program Atlası (<https://yokatlas.yok.gov.tr/>) internet sayfasındaki veriden, öğretim elemanları ile ilgili veriler ise Yükseköğretim Akademik Arama (<https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/>) internet sayfasından elde edilmiştir. Bu kapsamda 43 üniversitenin internet sayfası incelenmiş olup, bununla beraber toplamda 127 öğretim elemanının akademik bilgilerine (lisan mezuniyeti, eğitim durumu, unvanı, çalışma alanı vb) ulaşılmıştır.

BULGULAR

2022 yılı itibariyle Türkiye’deki Yüksek Öğretim Kurumlarında ön lisans düzeyinde eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürüten toplam 43 üniversitede sivil savunma ve itfaiyecilik programı mevcut olup, bu programda 129 öğretim elemanı görev yapmaktadır. 2021/2022 eğitim ve öğretim döneminde programa 2.517 öğrenci kabul edilmiştir.

Türkiye’de Sivil Savunma ve İtfaiyecilik (SSİ) programı bulunan üniversitelerin adı, programın eğitim durumu ve 2021/22 eğitim öğretim yılı için ayrılan kontenjan sayıları **Tablo 1**’te verilmiştir.^{13(s1)}

Program’a öğrenci alımında özel koşullar 2021 yılında tüm üniversitelerde aynı olacak şekilde değiştirilmiştir. Programa kayıt için 2021 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’nda yer alan ve **Tablo 2**’de gösterilen özel koşul aranmaktadır.^{14(s1)}

Programın eğitim ve öğretim süresi dört yarıl yıl olup, mezun olma koşulları ise dört dönem boyunca verilen zorunlu derslerden öğrencinin başarılı olması ve 120 Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS)’nin tamamlanmasıdır. Programın öğrenme çıktıları **Tablo 3**’te verilmiştir.^{15(s1)}

Üniversiteler arasında ders müfredatında farklılıklar olmakla beraber, tüm üniversitelerde zorunlu staj dersi bulunmaktadır. Zorunlu ve seçmeli dersler **Tablo 4**’te verilmiştir. **Tablo 5**’te üniversitelerin yaygın olarak kabul ettiği çekirdek zorunlu ders (ortak zorunlu dersler hariç) müfredatı önerisi verilmektedir.

Programların ders müfredatı incelendiğinde uygulamalı derslerin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Ancak programların merkez yerine ilçelerde açılmış olması uygulamaların sağlıklı bir şekilde yürütülmesinin önünde bir engel olarak görülmektedir. Programlarda uygulamalı eğitimler kurumlar arasında ikili anlaşmalar ve protokoller kapsamında itfaiye ve AFAD kurumlarından destek alınarak yapılmaktadır. İlçelerde bu kurumların araç, gereç ve uygulama alanı yönünden yetersiz olması, uygulama eğitimlerin etkin ve etkili bir şekilde yürütülmesinin önünde bir engel olarak durmaktadır. Uygulama eğitimlerin verimli ve etkin bir şekilde yapılabilmesi amacıyla programın açılması için Yükseköğretim Kurumu tarafından ön koşul olarak il merkezlerinde bulunması koşulu aranmalıdır.

SSİ program mezunları, Dikey Geçiş Sınavı (DGS) ile mezuniyetleri sonrasında lisans programlarına geçiş yapabilmek-

Tablo 1. SSİ Programının Bulunduğu Üniversiteler, Eğitim Türü, Doluluk ve Kontenjan Sayıları ile Öğretim Elemanı Sayıları (2021-2022 Yılı)

No	Üniversite Adı	Eğitim Türü	Doluluk Oranı	Öğretim Elemanı Sayısı
1	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Patnos MYO	Örgün	Doldu-47	3
2	Akdeniz Üniversitesi Elmalı MYO	Örgün	Doldu-47	4
3	Akdeniz Üniversitesi Teknik Bilimler MYO	Örgün	Doldu-72	4
4	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Akseki MYO	Örgün	Doldu-31	3
5	Amasya Üniversitesi Suluova MYO	Örgün, II. Öğretim	Doldu-114	8
6	Ankara Üniversitesi Beypazarı MYO	Örgün	Doldu-31	3
7	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO	Örgün	Doldu-47	1
8	Ardahan Üniversitesi Nihat Delibalta Göle MYO	Örgün	Doldu-47	2
9	Artvin Çoruh Üniversitesi Artvin MYO	Örgün, II. Öğretim	Doldu-103	3
10	Atatürk Üniversitesi Horasan MYO	Örgün	Doldu-93	3
11	Bingöl Üniversitesi Genç MYO	Örgün	Doldu-72	3
12	Bitlis Eren Üniversitesi Teknik Bilimler MYO	Örgün	Doldu-52	3
13	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Gerede MYO	Örgün	Doldu-47	3
14	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Altınayla Mehmet Tuğrul MYO	Örgün	Doldu-41	3
15	Çankırı Karatekin Üniversitesi Yapraklı MYO	Örgün	Doldu-119	5
16	Çukurova Üniversitesi Ceyhan MYO	Örgün	Doldu-57	3
17	Ege Üniversitesi Ege MYO	Örgün	Doldu-57	1
18	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Üzümlü MYO	Örgün	Doldu-72	4
19	Gaziantep Üniversitesi Oğuzeli MYO	Örgün	Doldu-72	0
20	Giresun Üniversitesi Espiye MYO	Örgün, II. Öğretim	Doldu-118	2
21	Gümüşhane Üniversitesi Kürtün MYO	Örgün	Doldu-52	5
22	Harran Üniversitesi Şanlıurfa Teknik Bilimler MYO	Örgün	Doldu-31	3
23	Hitit Üniversitesi Alaca Avni Çelik MYO	Örgün	Doldu-57	4
24	Iğdır Üniversitesi Iğdır MYO	Örgün	Doldu-57	1
25	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Teknik Bilimler MYO	Örgün	Doldu-52	5
26	Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi Türkoğlu MYO	Örgün	Doldu-31	0
27	Karabük Üniversitesi Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği Teknik Bilimler MYO	Örgün, II. Öğretim	Doldu-114	3
28	Kastamonu Üniversitesi Bozkurt MYO	Örgün	Doldu-72	3
29	Kayseri Üniversitesi Bünyan MYO	Örgün	Doldu-52	3
30	Kocaeli Üniversitesi İzmit MYO	Örgün, II. Öğretim	Doldu-119	3
31	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Teknik Bilimler MYO	Örgün, II. Öğretim	Doldu-103	5
32	Malatya Turgut Özal Üniversitesi Doğanşehir Vahap Küçük MYO	Örgün	Doldu-41	3
33	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Kavaklıdere Şehit Mustafa Alper MYO	Örgün	Doldu-31	2
34	Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram MYO	Örgün	Doldu-52	5
35	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Denizcilik MYO	Örgün	Doldu-41	3
36	Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil MYO	Örgün	Doldu-41	Veri yok
37	Sinop Üniversitesi Boyabat MYO	Örgün	Doldu-52	3
38	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İmranlı MYO	Örgün	Doldu-52	2
39	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Çerkezköy MYO	Örgün	Doldu-41	2
40	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Niksar MYO	Örgün	Doldu-41	3
41	Trabzon Üniversitesi Şalpazarı MYO	Örgün	Doldu-41	3
42	Yalova Üniversitesi Yalova MYO	Örgün	Doldu-21	4
43	Yozgat Bozok Üniversitesi Yozgat MYO	Örgün	Doldu-31	3
Toplam			2.517	129

MYO: Meslek Yüksekokulu

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu. (2021). Yükseköğretim Program Atlası. Yükseköğretim Kurulu Bilgi İşlem Daire Başkanlığı. İnternet Erişimi: <https://yokatlas.yok.gov.tr>

tedir. DGS'de başarılı olan mezunlar, **Tablo 6**'da verilen "Acil yardım ve Afet Yönetimi ile Sosyal Hizmet" lisans bölümlerine geçiş yapabilmektedir.^{16(s36)}

Programın akademisyen profili incelendiğinde çok farklı branşlardan akademisyenin ders verdiği görülmektedir. Bu durum, mesleki eğitim ve öğretimde standartlaşmanın önün-

Tablo 2. Programa Kayıt İçin Aranılan Özel Koşullar

No	Açıklama
9	Bu programa kayıt olmak için Belediye İtfaiye Yönetmeliği'nin itfaiye erliğine atanma şartlarındaki (Madde 15) sağlık koşullarını sağlamaları gerekmektedir. Adayların ayrıca atanmaya ilişkin koşulları incelemelerinde de yarar görülmektedir.

Kaynak: ÖSYM. (2021b). 2021 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu Tablo-3. <https://www.osym.gov.tr/>

Tablo 3. Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programı Öğrenme Çıktıları

No	Öğrenme Çıktısı
1	Sivil savunma ve itfaiyecilikte kullanılan araç, gereç, ve malzemelerin özellikleri hakkında bilgi sahibi olabilir, ekipmanın operasyonlarda kullanım şekillerini öğrenebilir ve olay sonrası bakım ve temizliğini yapar.
2	Sivil savunma ve itfaiyecilikte tehlikeli kimyasal maddeler hakkında bilgi sahibi olabilir, numune toplama kitlerini kullanabilir ve bu maddelere karşı müdahale organizasyonlarını yönetir.
3	En az bir yabancı dili Avrupa Dil Portföyü A2 genel düzeyinde alanıyla ilgili bilgileri izler ve meslektaşları ile iletişim kurar.
4	Alanının gerektirdiği en az Avrupa Bilgisayar Kullanma Lisansı Temel Düzeyinde bilgisayar yazılımı ile birlikte bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanır.
5	Sivil savunma ve itfaiyecilikte afet ve acil durumlar öncesinde gerekli planları hazırlayabilir, esnasında kısa sürede müdahale organizasyonlarını yönetebilir, sonrasında ise hasar tespit çalışmalarını yapabilir. Olay yeri inceleme yöntemlerini kullanarak olayın çıkış sebeplerini belirleyebilir ve rapor hazırlar.
6	İtfaiyenin temel esasları olan yanma ve yangın bilgisi, ekiplerin kuruluşu ve görev dağılımları, yangına müdahale yöntemleri, itfaiye teşkilatının tarihçesi, misyonu, itfaiye eğitimlerinin standartları, itfaiye mevzuat ve yönetmeliklerinin uygulanması, yapılarda proje bilgisini uygulayabilme ve yerinde denetim çalışması gibi konularda beceri sahibi olur.
7	Sivil savunma ve itfaiyecilikte arama ve kurtarma yöntemlerini öğrenerek, gerekli olan ekipmanın niteliklerini ve doğru kullanım şekillerini öğrenir.
8	Hava alanlarında görev yapan hava arama kurtarma ekibinin (ARFF) görev tanımını, standartlarını, çalışma prensiplerini ve operasyon yöntemlerini kullanarak liderlik yapabilir ve olay yerini yönetir.
9	Sivil savunma ve itfaiyecilikte görev yapan personelin mesleğin etik kurallarını öğrenme, kişisel yeterlilik, fiziksel güce sahip olma ve ekip ruhunun önemini kavrar.
10	İtfaiyecilikte spesifik nitelik taşıyan orman yangınları, deniz yangınları ve endüstriyel yangınlar hakkında bilgi sahibi olmak, bu tür yangınlara karşı operasyon bilgisine sahip olabilir, olayı ve müdahale ekiplerini yönetir.
11	Sivil savunma ve itfaiyecilikte gerekli olan fiziksel yeterliliği kazanabilir, grup içi dinamizmi sağlayabilir ve bulunduğu coğrafyayı doğru analiz eder.
12	Afet ve acil durumlarda harita ve kroki okuyabilir, pusulayı etkin kullanır.
13	Afet ve acil durum yönetimi hakkında bilgi sahibi olabilir. Etkili bir iletişim becerisi kazanarak olay yerine müdahale çalışmalarına liderlik edebilir ve grup içerisinde etkin çalışır.
14	Afet ve acil durumlarda temel ilk yardım uygulamalarını etkin bir şekilde kullanabilir ve karşılaşacağı psikolojik durumları doğru yönetir.
15	Temel hukuki bilgiye ve mevzuat bilgisine sahip olabilir ve bunları kullanır.

Kaynak: Çankırı Karatekin Üniversitesi. (2021). Bologna Sistemi. ÇAKÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı. İnternet Erişimi: <http://bbs.karatekin.edu.tr/>

Tablo 4. Programa Verilen Zorunlu ve Seçmeli Dersler

Ders Türü	Ders Adı
Zorunlu Dersler	İtfaiyeciliğin Temel Esasları, İtfaiye Araç ve Malzeme Bilgisi, İlk Yardım, Yangına Giriş, Yanma ve Yangın Bilgisi, İtfaiye Mevzuatı ve Standartları, İş Sağlığı ve Güvenliği, Tehlikeli Kimyasal Maddeler, Yangına Müdahale Esasları, Arama ve Kurtarma Teknikleri, Yangın Güvenliği, Matematik, Bilgisayar Bilgisi, Genel Kimya, Dijital Okuryazarlık, Malzeme Bilimi, Yaz Stajı, Akışkanlar Mekaniği ve Hidroliği, Yangın Kriminolojisi, Temel Afet Bilgisi, İtfaiyecilik ve Spor Eğitimi, Elektrik ve Tesisat Bilgisi, Kariyer Planlama,
Seçmeli Dersler	Beden Eğitimi, Bilgi ve İletişim Teknolojileri, Deprem Bilgisi, Yangın Sigortası, Orman ve Deniz Yangınları, İş Hukuku, Yangın Kriminolojisi, Yapılarda Yangın Güvenliği ve Proje Bilgisi, Meslek Etiği, Bina İçi Yangın Söndürme Teknolojileri, Mesleki İngilizce, GPS ve Yön Tayini, Bilgisayar Destekli Çizim, Teknik Resim, Acil Durum Yönetimi, Endüstriyel Yangınlar, Sivil Savunma, ARFF Uygulamaları

Kaynak: Bu tablo, incelenen üniversitelerin ders müfredatları dikkate alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 5. Çekirdek Ders Müfredatı Önerisi

Ders Adı (Zorunlu Dersler)	Teorik (T)/ Uygulama (U)
İtfaiyeciliğin Temel Esasları	T/U
İtfaiye Araç ve Malzeme Bilgisi	T/U
İlk Yardım	T/U
İtfaiye Mevzuatı ve Standartları	T
İş Sağlığı ve Güvenliği	T
Tehlikeli Kimyasal Maddeler	T
Yangına Müdahale Esasları	T/U
Arama ve Kurtarma Teknikleri	T/U
Yangın Güvenliği,	T
Yaz Stajı,	U
Yangın Kriminolojisi,	T/U
Afet ve Acil Durum Yönetimi	T/U
İtfaiyecilik ve Spor Eğitimi	T/U
Sivil Savunma ve Korunma Yöntemleri	T/U
ARFF Uygulamaları	T/U
Kariyer Planlama	T
İletişim ve Haberleşme	T/U
Bilgisayar Teknolojileri	T/U

Kaynak: Bu tablo, incelenen üniversitelerin ders müfredatları dikkate alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

deki engel olarak durmaktadır. Tablo 7'de sivil savunma ve itfaiyecilik programında görevli öğretim elemanlarının lisans mezuniyetlerine göre dağılımı yer almaktadır.

Programda görev yapan öğretim elemanlarının dağılımına göre Mühendislik Fakültesi mezun sayısı toplam 29 kişi olup, Makine Mühendisliği 11 kişi, İnşaat Mühendisliği 6 kişi,

Tablo 6. DGS İle Geçiş Yapılabilecek Lisans Bölümleri

No	Lisans Program Adı	Program Kodu
1	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	8342-SAY
2	Sosyal Hizmet	6318-EA

Kaynak: ÖSYM. (2021). 2021-DGS Tercih Kılavuzu. İnternet Erişimi: <https://dokuman.osym.gov.tr/>

Tablo 7. Lisans Mezuniyet Alanlarına Göre Öğretim Elemanı Sayısı

Fakülte Adı	n	%
Mühendislik Fakültesi	29	23
Fen Edebiyat Fakültesi	25	20
Sağlık Bilimleri Fakültesi	22	17
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Fakültesi	14	11
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	21	16
Diğer (Denizcilik, Orman, Hukuk, Açık öğretim, Eğitim, Teknik Eğitim)	16	13
<i>Toplam</i>	<i>127</i>	<i>100</i>

Kimya Mühendisliği 5 kişi, Elektrik ve Elektronik Mühendisliği 2 kişi, Jeofizik Mühendisliği 2 kişi, Metalürji ve Malzeme Mühendisliği 2 kişi, Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği 1 kişi olduğu görülmüştür.

Fen Edebiyat Fakültesi mezunu toplam 25 kişi olup, Kimya bölümünden 22 kişi ve Fizik bölümünden 3 kişi mezun olmuştur. Sağlık Bilimleri Fakültesi mezunu toplam 22 kişi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümünden 20 kişi ve Hemşirelik bölümünden 2 kişi bulunmaktadır.

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi mezunu 21 kişi olup, İşletme bölümünde 13 kişi, İktisat bölümünden 2 kişi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünden 4 kişi ve Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümünden 2 kişi bulunmaktadır. Diğer fakültelerden ise Teknik Eğitim Fakültesi 4 kişi, Eğitim Fakültesi 5 kişi, Açık Öğretim Fakültesi 3 kişi, Hukuk Fakültesi 1 kişi, Denizcilik Fakültesi 1 kişi ve Orman Fakültesi 2 kişi mezun bulunmaktadır.

Programda ders veren öğretim elemanlarının unvanlarına göre dağılımı Tablo 3.8'de yer almaktadır. Buna göre, Prof. Dr. unvanlı öğretim elemanı bulunmazken, Doç. Dr. sayısı 2 (% 1,55), Dr. Öğretim Üyesi sayısı 23 (% 17,83) ve Öğretim Görevlisi sayısının ise 104 (%80,62) olduğu görülmüştür.

Programda görevli olan öğretim elemanlarının eğitim durumlarına göre dağılımları Tablo 3.9'da verilmektedir. Buna göre, öğretim elemanlarının eğitim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde Lisans mezunu sayısı 10 (%7,88), Yüksek Lisans mezun sayısı 86 (%67,71) ve Doktora düzeyinde mezun sayısının da 31 (%24,41) olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA

SSİ programları, üniversitelerin tamamında Mülkiyet Kurumu ve Güvenlik Bölümü altında açılmış olup, çoğunluğu ilçelerde olan meslek yüksekokullarında yer almaktadır. Program eğitim ve öğretim faaliyetlerini, Sakarya Uygulama-

lı Bilimler Üniversitesi'nde Denizcilik Meslek Yüksek Okulu'nda (MYO); Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, İstanbul-Cerrahpaşa Üniversitesi, Harran Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi ve Bitlis Eren Üniversitesi'nde Teknik Bilimler MYO'nda; Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde ise Sosyal Bilimler MYO bünyesinde sürdürmektedir. Yalova Üniversitesi'nde programa öğrenci alımında kız (bu sayı 21 kişi) ve erkek (bu sayı 47 kişi) öğrenciler için ayrı kontenjan belirlenmiştir. Ege Üniversitesi'nde ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşı olan öğrenciler için ayrı (bu sayı 1 kişi) kontenjan belirlenmiş olup 2021/2022 eğitim ve öğretim döneminde bu kontenjan dolmamıştır.

Programın özel koşulları tüm üniversiteler aynı olup bu özel koşul Belediye İtfaiye Yönetmeliği'nin 15/A maddesi e- bendinde "Sağlık açısından kapalı mekan, dar alan ve yükseklik gibi fobisi olmamak kaydıyla itfaiye teşkilatının çalışma şartlarına uygun olmaları" şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca belediye itfaiye teşkilatlarında itfaiye eri olma şartlarının da dikkate alınması vurgulanmaktadır. Bu kriterler,^{5(ss2-3)}

- 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde belirtilen genel şartları taşımaları,
- En az lise veya dengi okul mezunu olmaları,
- Tartılma ve ölçülme aç karnına, soyunuk ve çıplak ayakla olmak kaydıyla erkeklerde en az 1.67 metre, kadınlarda en az 1.60 metre boyunda olmak ve boyun 1 metreden fazla olan kısmı ile kilosu arasında (\pm) 10 kilogramdan fazla fark olmaması,
- Sınavın yapıldığı tarihte 30 yaşını doldurmamış olmaları,
- Geçerlilik süresi dolmamış KPSS puan türünden, sınav duyurusunda belirtilmiş olan asgari puanı almış olmaları,
- Sağlık açısından kapalı mekan, dar alan ve yükseklik gibi fobisi olmamak kaydıyla itfaiye teşkilatının çalışma şartlarına uygun olmaları ve
- İtfaiye teşkilatının ihtiyacına göre belirlenen, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu hükümlerince verilen sürücü belgesine sahip olmaları, şeklinde belirtilmektedir.

Üniversiteler arasında zorunlu derslerin yaygın olarak yapılmadığı görülmektedir. Bu durum yatay geçiş hakkını kullanarak başka üniversitede eğitim görmek isteyen öğrenciler için sorun teşkil etmektedir. Yatay geçişler esnasında derslerin içeriği aynı olsa bile ders adı, dersin türü, ve kredilerinin aynı olmamasından kaynaklanan hak kayıpları yaşanabilmektedir. Bu durumu düzeltmek amacıyla program çekirdek eğitim müfredatının önemi ortaya çıkmaktadır. Çekirdek eğitim ve öğretim müfredatı aynı zamanda yeni açılacak programlar için de rehber niteliği taşıyacaktır.

Sınırlılıklar

Çalışmanın sınırlılığı olarak, Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu'nun sivil savunma ve itfaiyecilik programında görevli öğretim elemanı bilgisine internet sitesinde yer almadığı için ulaşılamamıştır. Bununla birlikte, 2 öğretim elemanının eğitim bilgileri yükseköğretim akademik arama internet sitesinde yer almadığı için değerlendirilememiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye'de sivil savunma ve itfaiyecilik programlarının özellikle ilçelerde ve nüfusu az olan yerlerde açılmış olması, üniversitelerin nitelikli sivil savunma ve itfaiyeci personel yetiştirmekten ziyade üniversitenin nicel olarak büyüyüp gelişmesini dikkate aldıkları anlaşılmaktadır. Çünkü bu tür uygulama ağırlıklı programların diğer kamu kurumlarıyla ortaklaşa olarak uygulama eğitimlerini yürütmeleri esastır. İtfaiye teşkilatı yeterince güçlü olmayan (araç, personel ve ekipman yönünden) ilçelerde bu tür uygulamalı ve teknik eğitimlerin verilmesinde sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Programın ders müfredatlarında farklılıklar olması Türkiye genelinde standart bir uygulamanın önündeki engel olarak durmaktadır. Bununla beraber, üniversiteler arası yatay geçişlerde ders isimlerinin uyuşmamasından dolayı öğrenciler mağdur olabilmektedir. Bu durumun önüne geçmek için yeni açılacak programlarda ve genelden farklı olarak verilen zorunlu dersler, çekirdek müfredat dersleri tablosunda verilen dersler şeklinde güncellenmelidir.

Programda öğretim üyesi sayısının yetersiz olduğu görülmektedir. Bu durumun önemli bir nedeni, Türkiye'deki diğer ön lisans programlarında da var olan ve kronik bir sorun olarak da görülen doktora derecesini alan akademisyenlerin fakültelerde görev yapmayı tercih etmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu konuda, üniversite yönetimlerinin meslek yüksek okullarında bilimsel çalışmaları teşvik etmeleri, eğitim ve öğretim materyalleri konusunda meslek yüksek okullarına destek vermeleri önem arz etmektedir.

Programda ders veren öğretim elemanlarının eğitim ve uzmanlık alanları incelendiğinde mühendislik fakültesi (makine, elektrik ve elektronik, inşaat), beden eğitimi ve spor bilimleri yüksek okulu, sağlık bilimleri fakültesi (acil yardım ve afet yönetimi, hemşire), iktisadi ve idari bilimleri fakültesi (işletme, iktisat, siyaset bilimi ve kamu yönetimi) ile fen edebiyat fakültesi (fizik, kimya bölümü) mezunlarının görev yaptığı görülmektedir. SSİ programının ders içerikleri ile öğretim elemanlarının mezun olduğu bölümler karşılaştırıldığında Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümünün daha çok uyumlu olduğu görülmektedir. Nitekim üst öğrenim olarak da acil yardım ve afet yönetimi programı kabul edilmiştir.

Diğer önemli olan konu ise Programda istihdam edilecek öğretim elemanlarının asgari niteliklerinin belirtilmesi durumunda öğretim elemanlarından birinin acil yardım ve afet yönetimi mezunu, birinin mühendislik fakültesi mezunu (tercihen makine mühendisliği), üçüncü kişinin de sivil savunma ve itfaiyecilik alanında en az beş yıl mesleki tecrübeye sahip olma kriterleri getirilebilir.

Etik

Etik komite onayı: Tüm materyaller anonim açık kaynaklı verilerden elde edildiği için etik onaya ihtiyaç duyulmamıştır. Araştırmanın verileri Yüksek Öğretim Kurumuna ait resmi web sayfalarından elde edildiği için verilerin geçerliliği ve güvenilirliği yüksek derecede varsayılmaktadır.

Bilgilendirilmiş onay: Yok.

Akran İncelemesi

İç ve dış inceleme yapılmıştır.

Yazarların Katkısı

MD çalışma konsepti, literatür araştırması, çalışma tasarımı, veri analizi, veri toplama, veri yorumlaması, yazım ve kritik revizyon işlerini yapmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazar mevcut çalışma üzerinde herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemektedir.

Finansman

Bu makale için herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

1. Taşkıran G, Baykal Ü. Afetler ve Türkiye'de Hemşirelerin Afetlere Hazır Olma Durumları:Literatür İncelemesi. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Derg.* 2017;4(2):79-88. doi:10.5222/shyd.2017.079
2. Altuntaş S. Afetlerde İnsan Kaynakları Yönetimi. İçinde: Altuntaş S, ed. *Afetlerde İnsan Kaynakları Yönetimine Giriş.* 1. baskı Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Yayınları; 2017.
3. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. *Belediye Kanunu.* Mevzuat.gov.tr; 2005. <https://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuat-Metin/1.5.5393.pdf>
4. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. *Büyükşehir Belediye Kanunu.* Mevzuat.gov.tr; 2004:19. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>
5. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. *Belediye İtfaiye Yönetmeliği.* Mevzuat.gov.tr; 2006:8. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=10713&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
6. Urul AK. Kaliteli Sunulması Zorunlu Olan Bir Hizmet:İtfaiye. *Türkiye Ekon Araştırmaları Vakfı Dergisi, Değerlendirme Notu.* 2017;Eylül(24):8. https://www.tepav.org.tr/upload/files/1506578995-8.Kaliteli_Sunulmasi_Zorunlu_Olan_Bir_Hizmet___Itfaiye_.pdf
7. Özüğurlu SB, Çelik M, Urul AK, Kara H. *Hizmet Standartları Araştırma Raporu: İtfaiye Hizmetleri.*; 2016.
8. Kılıç A. *Ateşi Tutan Eller Ateş Kahramanları.* 1. baskı. Teknik Yayıncılık Tanıtım A.Ş.; 2010.
9. Pektaş EK. Belediye Yönetimlerinde İtfaiye Hizmetleri ve İtfaiye Hizmetlerinde Yeniden Yapılanma. İçinde: Aydın R, Unvanlı Y, ed. *Mediterranean International Congress on Social Sciences (MECAS).* Dobra Knjiga d.o.o. Sarajevo; 2017:167-180.
10. İstanbul Büyükşehir Belediyesi. *Kamu Hizmet Envanteri.*; 2020. http://itfaiye.ibb.gov.tr/img/_2322492942021_.pdf
11. Doğan M, Koçak H, Taylan S, vd. *AYAYDER Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Çalışma Komisyonu Raporu.*; 2018.
12. Karataş Z. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sos Hizmet Araştırmaları Derg.* 2015;1(1):62-80.
13. Yükseköğretim Kurulu. Yükseköğretim Program Atla-

- sı. Yükseköğretim Kurulu Bilgi İşlem Daire Başkanlığı. Published 2021. Erişim Aralık 17, 2021. <https://yokatlas.yok.gov.tr>
14. ÖSYM. *2021 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu Tablo-3.*; 2021. <https://www.osym.gov.tr/TR,21247/2021-yuksekogretim-kurumlari-sinavi-yks-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html>
15. Çankırı Karatekin Üniversitesi. Bologna Sistemi. ÇAKÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı. Published 2021. Erişim Aralık 20, 2021. <http://bbs.karatekin.edu.tr/bolumdetay.aspx?path=18&bko-d=04&fkod=11>
16. ÖSYM. *2021-DGS Tercih Kılavuzu.*; 2021. https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2021/DGS/TERCIH/tablo2_27082021.pdf